

DÉLMAGYARORSZÁG

AZ MSZMP SZEGED VÁROSI BIZOTTSÁGÁNAK LAPJA

Esti találkozások

A tanácstag teli van izgalommal: vajon eljönnek-e a beszámolójára? Még egyszer beszél a lakóbizottsági tagokkal, hogy csináljanak érdeklődő kedvet a környezetükben; megnézi, nem tépte-e le a szél a plakátokat; elszalad a népfontra, hogy találkozzék a beszámolóra kijelölt elnökkel; körbejárja a választókerzetét, hogy friss benyomása legyen utak, járdák állapotáról, közvilágításról, köztisztaságról — majd leül, hogy följegyezgesse a vezérgondolatokat... Minden izgalma hiteles és érthető. Nem kevesebbről van szó, minthogy oda kell állnia a következő egy hónap valamelyik estéjén választói elé, s minősítenie kell várospolitikát, sorrendbe rakni megoldandó gondokat, megnyerni városzerető emberek tevékeny jóindulatát, s még azt is meg kell magyaráznia: ő maga hogyan teljesítette közelelti megbízatásait, elég erélyes és eredményes volt-e körzete ügyeiben. Nehéz szembesítésre készül tehát, amelynek minden mozzanata kollektív megítélés alá esik.

De most elképzelem a választópolgárt is. Az ő fejében meg az kavarghat: el kéne menni, már csak tiszteletből is, mert ez az ember eljárt az ügyünkben az IKV-nál és a Volánnál; meg kellene mondani, hogy csapnivaló az ellátás, a választék abban a kis sarki boltban; a régi híd renoválása miatt megkeveredik a közlekedési összeköttetés Újszegeddel, ugyan, mondja már el a tervezett megoldásokat... El kellene menni, megtudakolni, hogy áll a színház-rekonstrukció, a lakásépítés, a lakbérrendezés... Be kellene olvasni, mert sok a rongálás, szemetes a város, gyöngye a fűtés, drága a piac... Javasolni kellene, hogy bővítsék a szociális gondozóhálózatot... gyorsítsák meg az iskolaépítést... frissítsék föl a szabadtéri játékok műsorát...

Ez a két gondolatmenet aztán egygyé sodródik majd ezeken a februári-márciusi estéken. Kérdésekből jobb megértés, szándékból akarat, tájékozatlanságból meggyőződés születhet a várospolitika elvi és gyakorlati kérdéseiben, kis ügyekben és generális dolgokban egyaránt. S valószínű, hogy soha sem volt nagyobb szükség ilyen kis ösztinte párbeszédre, hiszen mostanában több a kis és nagybacska próbátétel a várospolitikában is. Még kitarat ugyan a lendület a dinamizmus, de nincs az a látványosság a városfejlesztésben, amihez jó két évtizeden át hozzászóltunk. Fülleres gondok is akadnak, s egyre többször kell apellálni a közösség teremtetőjére. Erzi ezt a lakosság is, hiszen mind többen kezdik úgy a nekifohódást, hogy „tegyünk valamit, fogjunk össze — üres követelődéssel nem megyünk semmire!”

A várospolitikai gondokban ez a gondolati egymásra találás igazán időszerű, mert nem a költségvetés és a fejlesztési alap keretösszegeiben találhatjuk föl manapság a várospolitikai tartalmakat, hanem az ésszerűbb felhasználásban, a takarékosabb gazdálkodásban, az olcsó és jó ötletmegoldásokban, a saját gondolati, fizikai és anyagi hozzájárulásokban.

Az esti találkozások a tanácstag-beszámolókon akkor lehetnek a várospolitika igazi hasznára, ha készségeinket összegezzük, beleértve a tanács anyagi és szervezési lehetőségeit éppúgy, mint a felhasználás ésszerűségeit és a lakosság pártoló gondolati és aktív hozzájárulásait. A tanácstag sem csak postás, aki hozza-viszi az információkat, netán közvetít a lakosság és a városi vezető testület meg a közigazgatás között, hanem alkotó részese az egységes várospolitikának — és a választópolgár sem csupán közérdek-megfogalmazó. Az ilyesféle szerepmegosztás teremthet ugyan éles helyzeteket, izzó felelőseket, de jó megértést és gyors megoldást csak egyöntetű, segítő szándékok eredményezhetnek még apróbb ügyekben is.

Olyan időben élünk, amikor gyorsan kiszalad az emberek száján, hogy „nem érek rá”. De magánéleti dolgaink is a város keretében zajlanak. Itt a munkánk, itt vásárolunk, itt járnak iskolába a gyerekeink, itt gyógyítanak bennünket, itt keressük szórakozásainkat, itt várjuk vagy lakjuk kis otthonainkat, itt kergetjük növekvő megélhetési költségeink fedezetét. Ugye, elegendő ok arra, hogy rászánjunk egy estét a tanácstaggal való találkozásra, bosszúságaink és örömeink, tapasztalataink, javaslataink és kritikáink előadására, tevékeny hozzájárulásaink kibeszélésére?

Sz. Simon István

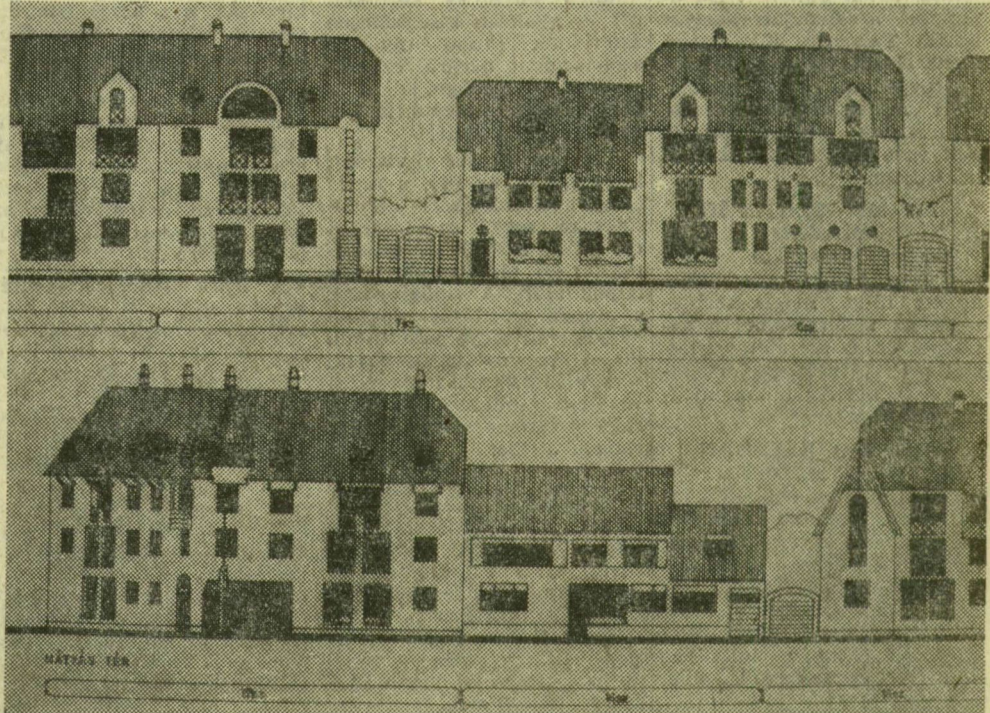
Milyen lesz a Mátyás tér?

Vita tanulságokkal

Rendkívül izgalmas és érdekes, újszerű vitának voltam szem- és fültanúja a közelmúltban. A Magyar Építőművészek Szövetségének szegedi csoportja küldte a meghívót és a tanácskozáson a város legjobb tervezői vettek részt. **Novák István** építész volt talán a legizgatóbb, aki a szervezet helyi elnöke is. Tőle származott az ötlet, hogy egy készülő, még nem szentesített tervet nyilvános fórumon vitassanak meg. Számított természetesen arra, hogy az építésszek rendkívül érzékeny emberek és elég egy félreérthető mondat is, hogy a sértett soha többet nem jelen ilyen találkozóra. Nem volt félreértés, egy igazán tartalmas, élvezetes párbeszéd alakult ki a program ismertetése után, s ilyenre gyakrabban lenne szükség.

Az előzmények. Különös városképi jelentőségű a **Mátyás tér**, ahol az alsóvárosi templom és a kolostor adja ennek a vidéknek a karakterét. Régi, öreg, leromlott házak sorakoznak a téren, építészeti értékük nem jelentős, a tulajdonosok nagy része idős ember, sok a nyugdíjas és többségüknek nincs pénze arra, hogy az épületet karbantartsa vagy felújítsa. Várható a következő években, hogy ez a terület a magánépítkezőknek parádicsoma lesz. Nem mindegy, az építészeti hagyományokat miképp folytatják, kérdés, egyáltalán számításba veszik-e a szegedi építészeti történelmitéséget a házak alapozásánál. A választásnak egyértelműnek kell lennie: *nem hagyhatják figyelmen kívül a formai hagyományokat, azt az örökséget, ami Szegedet megkülönbözteti városképileg a többi magyar helyszegtől.* A közművek, tervezők munkájának megkönnyítésére a szegedi tanács építési és közlekedési osztálya felkérte a **DELTERV**-et, hogy készítsen olyan kompozíciós tervet, ami a Mátyás tér magánéros építkezései számára alternatív megoldásokat nyújt és ez *biztosítja a műemléki együttes, s a majdani új házak összhangját. A számbavehető formai elképzeléseket Palánkai Tibor* álmodta meg, s ő vállalta azt a kényes szerepet is, hogy papiruszait nyilvános vita résztvevői értékeljék, miután az Országos Műemléki Felügyelőség, s a szegedi főépítész a szabályozás elveivel egyetértett.

Bálint Sándor Szeged jeles néprajzi tudósának szavai szerint a városnak két abszolútuma a Tisza és az alsóvárosi templom. Az utóbiról illik tudni — épp az ő kutatásai alapján —, hogy a hódoltság idején Alsóváros Szegednek magyar súlypontja, városmagja, mert a török és a bevándorolt délszláv la-

Építészeti javaslatok a Mátyás tér jövőjére

kosság a várban, a palánkban élt. A tősgyökeres helyi magyarság a franciskánus templom és a kolostor körül húzódott meg. A városi magisztrátus háza állítólag a tanárképző főiskola helyén állt. A templom szomszédságában, tőle délnyugatra hatalmas vizállás terület el, amelynek Csőpörke volt a neve. Amíg a tő medrét föl nem töltötték, s házhelyeknek ki nem osztották (1879), addig az, érkező búcsúok megmosdottak a tónak a jámbor hit szerint megszentelő vízében és ünneplőbe öltözve innen vonultak a templomba. A templom a tér kialakulásától napjainkig fontos szerepet tölt be a város szerkezetében. *Szegednek, de az Alföldnek is talán legmonumentálisabb középkori műemléke.*

Ehhez az együtteshez kereste Palánkai Tibor a megfelelő környezetet, ahogy szakmai nyelven nevezik, téralfat. Cikkünkhez mellékelünk egy fotót, amely a terre tervezett néhány épülettípus formai jegyeit, elemeit összegzi. A szegedi eklektikának megfelelően hanguloyozott: a házak homlokzata, az ablakméretek, a tető- és kapuformák, a magasság két- és háromszint. Palánkai összegyűjtötte az egy-két évszázados építészeti elemeket, amelyek a Tisza-parti házakat szegedivé tették. Nem valószínű, hogy bármelyik jövőendő új épület egy az egyben a képen látható alakban készül el. A program jelkészletéből — ami teljesen újszerű építészeti megoldás — a *mindenkori tervező szabadon választhat.* A jelkészlet nem törvény, bővíthető, kiegészít-

hető, ahogy az élet diktálja. *A terv lényege: a formai hagyományok folytatása, az értékek, a városkép sajátosságainak megőrzése és hogy ez a Mátyás tér melyik mostani, régi háza helyén hogy történik, az többé-kevésbé a megbízott építészalkotói fantáziájától függ.* A program azonban egy jó maako lehet.

Az építésszek egy része azért pártfogolja ezt az elképzelést, mert *nyitott, rugalmas.* Természetesen volt olyan is, aki az ilyen jelkésleten alapuló tervtől a Mátyás tér környékének sematikus, egyszínű továbbépítését feltételezi. Sokan számonkérték, hol a modern kor építészeti jele? Volt, aki azért aggódott, mert úgy vélte, az egy agytól, észből származó ötlet csak módorosságot, unalmat szül. Erdekes módon a 40—50 éves tervezők a modernséget követelték, több üveget, XX. századi formát szeretnének látni a nevezett helyen. A közvéleményt és a város lakóit képviselő újságíróknak — aki nem szakember — az az érzése támadt, Palánkai Tibor törekvéseiben a gyökereket keresi. Egyébként világszerte általános jelenség, hogy a fiatal építésszek egyre inkább elfordulnak a sematikus doboz, üveg, beton kockáktól, a csak funkcionális megfogalmazástól.

Takács Máté főépítész ki is mondta, amit Palánkai csinált, az most a divat. *Nyilasi Imre* kifogásolta, hiányzik a programból az egyszerű parasztvárosi hangulat, ami Alsóváros jellemzője. A szegediek biztos egyetértenek vele, de pártolhatják *Maróti Győző* aggodalmát is, aki kijelentette, a magántervezők nem érzékenyek arra, hogy egy történelmi környezetbe milyen ház kerül. És hogy mennyire igazán van, bizonyítja a Dóm tér példája is — az Akadémia épületének szomszédjára mindent lehet mondani, csak azt nem, hogy odavaló.

Nem idézem tovább a Mátyás téri vita részleteit, mert hosszú, terjengős lenne. Többek között ilyen tanulsággal is szolgált: most, amikor a házak 80 százaléka magánberuházásban készül, sokkal *nagyobb lett az építésszek felelőssége.* A szakmai hozzáértés, az alázat, a becsületesség, a szabályozás követelménye mindig szempont volt, de napjaink egyre nyitottabb városépítésében ezeknek az igényeknek fokozottabb a jelentőségük. Ilyen körülmények között rendkívül hasznos, ha egy-egy utca, tér vagy városrész továbbfejlesztését a Mátyás térihez hasonló kompozíciós terv és szakmai vita előzi meg.

Halász Miklós

Hulladék iszapból — fűtőanyag

Az **AFOR** Csepel-szigeti telepén fél évszázad alatt felhalmozódott hulladékszap — a savgyanta — hasznosítására dolgozott ki eljárását a Magyar Szénhidrogénipari Kutató-Fejlesztő Intézet, együttműködve a Dorogi Mészmuével. A környezetet, az élővizek tisztaságát veszélyeztető hulladékból folyékony — a fűtőolaj pótlására alkalmas — fűtőanyagot állítottak elő, amely az éghető anyag egy részét kisméretű szemcseként, lebegő állapotban tartalmazza.

Az új anyagnak és technológiának a Dorogi Mészmuében elvégzett nyolcnapos üzemi próbjája kedvező tapasztalatokkal zárult. A kísérlet eredményei alapján bővítik a savgyanta-kiter-

melő és folyékony fűtőanyagot előállító berendezéseket. Ezzel a második felében a Dorogi Mészmuében lehetővé válik a mészegetéshez használt fűtőolaj több mint felének — 1500—1800 tonnának — a helyettesítése a hulladékból előállított folyékony fűtőanyaggal. Kedvező üzemi tapasztalatok esetén a Magyar Szénhidrogénipari Kutató-Fejlesztő Intézet szabadalma alapján 1984-től az évi fűtőolaj-megtakarítás elérheti a négyezer tonnát is.

A szakemberek szerint az AFOR Csepel-szigeti telepén felhalmozódott veszélyes hulladék kitermelésével és hasznosításával 15—18 évig fedezhetik a Dorogi Mészmuében szükséges fűtőenergia jelentős részét.

Ormánsági szőnyegek

Az ormánsági népművészet hagyományait őrző szőnyegek közül az idén a tavalyinál ötödével készített többet exportra a Dráva menti Áfész csányosztróli szövőüzeme. A falusi háziipart továbbfejlesztő délbaranyai kisüzem új mintájú, értéke- sebb szőnyegekkel gyarapította termékeinek választékát.

Olajütés tökmagból

Megkezdődött az Orségben és környékén az évszázados téli munka, az étkezési célokra szolgáló tökmagolaj készítése. A köpesztést — a mag kibontását héjából — a családok otthon, közösen végzik a téli estéken, ezután kerül az ütőbe, azaz sajtóhelyre a mag. Ilyen egykor minden faluban volt, de ma már összesen 4—5 tsz-majdiban maradt meg az öregcske géppark, amelyen a

csemegeként és gyógyszerként is kedvelt tökmagolaj készül. A héjától megfosztott tökmagot az üzemekben lisztte őrlik, vízzel kásaszerűvé gyúrnák, pirítják, majd sajtolják, vagyis ütik. Minőségétől függően 3—4 kiló tisztított magból lesz egy liter olaj, ez magyarázza a borsos árat, hiszen az arany-sárga folyadékért az elmúlt

években 400 forintot is kértek literenként. Egyszerűbbé teszi az egész eljárást a héjatlan magot adó tökfajták termesztése, mivel itt a köpesztés elmarad. A tökmagolajat ünnepi ételek főzéséhez, saláták ízesítésére, étvágygerjesztőként használják, gyógyszerként emésztési zavarok, vesepanaszok ellen alkalmaz-